

Sygn. akt II USKP 223/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Jarosław Sobutka (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. sp. z o.o. w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
z udziałem S. H., P. H., B. E., S. P., J. H., S. J., K. G.

o podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym oraz podstawę wymiaru
składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 lutego 2023 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 28 maja 2020 r., sygn. akt III AUa 78/20,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzjami z 27 listopada 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie stwierdził, że ubezpieczeni: S. H. (w okresie od 14 października 2014 r. do 23 października 2017 r.); P. H. (w okresie od 14 października 2014 r. do 23 października 2017 r.); B. M. (w okresie od 1 lutego 2014

r, do 31 stycznia 2017 r.); S. P. (w okresie od 16 lipca 2014 r. do 31 stycznia 2017 r.); J. H. (w okresie od 14 października 2014 r. do 23 października 2017 r.); S. J. (w okresie od 1 lutego 2014 r. do 16 sierpnia 2015 r.); K. G. (w okresie od 9 marca 2015 r. do 19 września 2017 r.) podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoby zatrudnione na podstawie umowy o świadczenie usług do których, zgodnie z Kodeksem cywilnym, stosuje się przepisy o zleceniu u płatnika składek A. Sp. z o.o. w W.. Jednocześnie organ rentowy ustalił dla ww. ubezpieczonych podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe i zdrowotne.

Wyrokiem z dnia 1 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych, w sprawie A. Sp. z o.o. w W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Odział w Warszawie o podleganie ubezpieczeniu społecznemu i podstawę wymiaru składek, z udziałem ubezpieczonych S. H., P. H., B. E., S. P., J. H., S. J. i K. G., oddalił odwołania A. sp. z o.o. w W. od decyzji z dnia 27 listopada 2017 r.; Nr [...]; Nr [...]1; Nr [...]2; Nr [...]3; Nr [...]4; Nr [...]5 i Nr [...]6. Sąd Okręgowy wskazał, że spór w sprawie dotyczył kwalifikacji prawnej umów nazwanych „umowami o dzieło”, które odwołująca się spółka zawierała z ubezpieczonymi. Kwestią sporną było, czy strony istotnie zawierały umowy o dzieło, czy też zawierały umowy o świadczenie usług, do których zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, a które stanowią tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. W ocenie Sądu I instancji nie można uznać, by w niniejszej sprawie w istocie strony zawarły umowy o dzieło. Sporne umowy, w ocenie Sądu, nie dają się tak zakwalifikować, mimo użycia takiej nazwy, gdyż w rzeczywistości elementy występujące w praktyce wykonywania tych umów, czyli rzeczywista treść stosunku prawnego łączącego strony wskazuje, że raczej występowały tu umowy o świadczenie usług, do których należy stosować przepisy o umowach zlecenia. Sąd wskazał, że ubezpieczeni zobowiązani byli do wykonania czynności polegających na obraniu i pokrojeniu odpowiedniej ilości kilogramów owoców, nasadzeniu i pielęgnacji roślin, zbiorze urodzaju, sortowaniu owoców i spakowaniu owoców w skrzynki (o odpowiednich kubaturach podanych w kilogramach) i punetki. Nie sposób zatem uznać, że w oparciu o te umowy ubezpieczeni zobowiązali się do wykonania poszczególnych

dział w odpowiedniej liczbie kilogramów. Uznać należy, że występowała tu powtarzalność dokonywanych czynności, co wskazuje na zawarcie umowy o świadczenie usług, a nie umowy o dzieło.

Na skutek apelacji A. Sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 października 2019 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 28 maja 2020 r., oddalił apelację oraz zasądził od A. Sp. z o.o. w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie zwrot kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym. Zdaniem Sądu II instancji zaskarżony wyrok odpowiada prawu i jest adekwatny do ustalonego w sprawie stanu faktyczno-prawnego. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, w oparciu o zebrany w sprawie i oceniony bez naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów materiał dowodowy oraz wyciągnął z nich logiczne i właściwe pod względem prawnym wnioski, a następnie w adekwatny do poczynionych ustaleń sposób zastosował obowiązujące przepisy prawa. Sąd Apelacyjny przyjął te ustalenia za własne i podzielił wywody prawne i ocenę zasadności odwołania przytoczoną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Nie można, zdaniem Sądu II instancji, w żadnym razie uznać, że organ rentowy, prowadząc kontrolę i wydając w jej efekcie decyzje, był w jakiś sposób związany decyzjami dotyczącymi wydanych dla zainteresowanych pozwoleń na pracę. Pozwolenia te zostały bowiem wydane w oparciu o złożone wnioski, z których wynikała chęć zatrudnienia cudzoziemców na podstawie umowy o dzieło. Wojewoda wydając decyzje nie bada, czy rzeczywiście umowa o dzieło ma taki charakter. Był to więc element stanu faktycznego, który nie wiąże innych organów. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie rozstrzygał natomiast tego, czy ubezpieczeni powinni otrzymać zezwolenie na pracę w Polsce, lecz oceniał charakter zawartych umów cywilnoprawnych. Sąd Apelacyjny zgodził się w pełni z Sądem Okręgowym, że czynności, będące przedmiotem spornych umów, nie były czynnościami przynoszącymi konkretny materialny rezultat, możliwy do obiektywnej weryfikacji, albowiem z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie jasno wynika, że w samej treści umów zawartych pomiędzy stronami, pomimo nazwania ich umowami o dzieło, strony nie sprecyzowały w sposób zindywidualizowany konkretnego dzieła, a jedynie - wymieniając czynności związane z nasadzeniem roślin, ich

pielęgnacją, zbiorem owoców, sortowaniem, krojeniem owoców, pakowaniem owoców do punetek i skrzynek, zbijaniem skrzynek - czynnościowo określiły prace do wykonania. Od zainteresowanych wymagano starannego wykonania określonej liczby powtarzalnych czynności, co oznacza, że w spornych umowach efekt nie mógł być uznany za dzieło stanowiący konkretny, indywidualnie oznaczony rezultat, który zamawiający chce osiągnąć.

Skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego złożyła A. Sp. z o.o. zaskarżając powyższy wyrok w całości, kierując w stosunku do niego szereg zarzutów:

- 1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:
  - a) art. 10 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (dalej: u.p.z.) w zw. z art. 88b ust. 1 pkt 1 u.p.z. oraz art. 88f ust. 1 u.p.z. w zw. z art. 2 pkt 43a) u.p.z., art. 90 ust. 1 u.p.z. i § 1 pkt 1, 2, 5, 6, § 3 ust. 2 i 4 rozporządzenia ministra pracy i polityki społecznej z dnia 1 kwietnia 2015 r. w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemca (dalej: rozporządzenie 2015) oraz poprzednio obowiązującego rozporządzenia ministra pracy i polityki społecznej z dnia 29 stycznia 2009 r. (dalej: rozporządzenie 2009), oraz w zw. z art. 88 ust. 1 pkt 1 u.p.z. (i poprzednio obowiązującego art. 88 pkt 1 u.p.z.), art. 88a ust. 1 u.p.z i 1aa pkt 4 lit. b), d), g) u.p.z., art. 88j ust. 2b pkt 3 u.p.z., art. 88c ust. 1 pkt 2 u.p.z. oraz w zw. z art. 16 § 1-3 k.p.a., w wersji obowiązującej w dacie wydania zezwoleń przez wojewodę i ich obowiązywania, tj. w okresie od 16 stycznia 2014 r. do 30 czerwca 2018 r., poprzez ich niezastosowanie, pomimo ustalenia przez sąd wydania w sprawie ostatecznych decyzji administracyjnych wojewody - zezwoleń na pracę cudzoziemców w RP, i wydanie wyroku z pominięciem wpływu tych decyzji na wyrok sądu II instancji w niniejszej sprawie, a więc przyjęcie, że ostateczna decyzja administracyjna wojewody - zezwolenie na pracę cudzoziemca na terytorium RP, określająca w swej treści rodzaj umowy, którą podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi powinien zawrzeć z cudzoziemcem w celu jego legalnego zatrudnienia w RP, wydana po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego obejmującego m.in. test rynku pracy, stanowisko lub rodzaj wykonywanej pracy, podstawę prawną wykonywania pracy i zakres podstawowych obowiązków cudzoziemca, a więc wydana po badaniu warunków pracy, na jakich cudzoziemiec

ma być zatrudniony, i której uzyskanie jest obowiązkowe w celu legalnego zatrudnienia cudzoziemca w RP, nie jest wiążąca dla sądu w niniejszej sprawie i nie ogranicza kognicji sądu w zakresie badania oraz kwalifikacji prawnej przez sąd umowy zawieranej z cudzoziemcem jako podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemca w RP, podczas gdy sąd jest związany tymi decyzjami i nie może orzekać w zakresie przekazanym przez ustawę do kompetencji wojewody, co doprowadziło do naruszenia zasady związania sądu cywilnego ostateczną decyzją administracyjną, zasady rozdziału drogi sądowej i administracyjnej oraz zasady trwałości decyzji administracyjnych, a w konsekwencji do wydania orzeczenia sądu sprzecznego z pozostającymi w obrocie ostatecznymi decyzjami wojewodów, jak również do sprzeczności sytuacji prawnej skarżącej i cudzoziemców, w której podporządkowanie się decyzji administracyjnej wojewody narusza orzeczenie sądu i odwrotnie, a więc powoduje dla skarżącej prawną niemożność spełnienia równocześnie obowiązków wynikających z tych decyzji i skarżonego orzeczenia, , co jest sprzeczne z ideą państwa prawa, podczas gdy zastosowanie tych przepisów zapewniłoby zgodność wyroku sądu z ostatecznymi decyzjami administracyjnymi wojewody, a w konsekwencji stabilność i spójność prawa oraz jednoznaczność i stabilność sytuacji prawnej skarżącej;

b) art. 10 ust. 2 pkt 3 u.p.z. w zw. z art. 88c ust. 3 pkt 2, art. 88a ust. 1a u.p.z., artykułami wskazanymi w pkt a. powyżej, § 4 ust. 1 i 3, § 6 ust. 3 pkt 2 i 3 rozporządzenia 2015 r. i poprzednio obowiązującego rozporządzenia 2009, art. 88 ust. 1 pkt 1 u.p.z. (i poprzednio obowiązującego art. 88 pkt 1 u.p.z.) i art. 88e ust. 5 u.p.z. oraz w zw. z art. 16 § 1, 2 i 3 k.p.a., w wersji obowiązującej w dacie wydania zezwoleń przez wojewodę i ich obowiązywania, tj. w okresie od 16 stycznia 2014 r. do 30 czerwca 2018 r., poprzez ich niezastosowanie, pomimo ustalenia przez sąd wydania w sprawie ostatecznych decyzji administracyjnych wojewody - przedłużenia zezwoleń na pracę cudzoziemców w RP, i wydanie wyroku z pominięciem wpływu tych decyzji na wyrok sądu II instancji w niniejszej sprawie, a więc przyjęcie, że ostateczna decyzja administracyjna wojewody - przedłużenie zezwolenia na pracę cudzoziemca na terytorium RP, określająca w swej treści rodzaj umowy, którą podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi powinien zawrzeć z cudzoziemcem w celu jego legalnego zatrudnienia w RP,

wydana po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego - podobnie jak w przypadku zezwolenia na pracę, z tym że wojewoda bada również umowę zawartą z cudzoziemcem, na podstawie której wykonuje on pracę w RP oraz bada, czy zostały uiszczone składki na ubezpieczenie jeśli były konieczne, a więc decyzja wydana po badaniu warunków pracy, na jakich cudzoziemiec jest i ma być zatrudniony, i której uzyskanie jest obowiązkowe w celu legalnego zatrudnienia cudzoziemca w RP, nie jest wiążąca dla sądu w niniejszej sprawie i nie ogranicza kognicji sądu w zakresie badania oraz kwalifikacji prawnej umowy zawieranej z cudzoziemcem jako podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemca w RP, podczas gdy sąd jest związany tymi decyzjami i nie może orzekać w zakresie przekazanym przez ustawę do kompetencji wojewody, co doprowadziło do naruszenia zasady związania sądu cywilnego ostateczną decyzją administracyjną, zasady rozdziału drogi sądowej i administracyjnej oraz zasady trwałości decyzji administracyjnych, a w konsekwencji do wydania orzeczenia sądu sprzecznego z pozostającymi w obrocie ostatecznymi decyzjami wojewodów, jak również do sprzeczności sytuacji prawnej skarżącej i cudzoziemców, w której podporządkowanie się decyzji administracyjnej wojewody narusza orzeczenie sądu i odwrotnie, a więc powoduje dla skarżącej prawną niemożność spełnienia równocześnie obowiązków wynikających z tych decyzji i skarżonego orzeczenia, co jest sprzeczne z ideą państwa prawa, podczas gdy zastosowanie tych przepisów zapewniłoby zgodność wyroku sądu z ostatecznymi decyzjami administracyjnymi wojewody, a w konsekwencji stabilność i spójność prawa oraz jednoznaczność i stabilność sytuacji prawnej skarżącej;

c) art. 104 ust. 1 i 2, art. 106 ust. 1a pkt 2, lit. a), c), f), art. 114 ust. 1 lit. a i art. 118 ust. 1 pkt 5 (ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (dalej: u.o.c.) oraz art. wskazanych w pkt a. powyżej oraz w zw. z art. 16 § 1-3 k.p.a., w wersji obowiązującej w dacie wydania zezwoleń przez wojewodę i ich obowiązywania, tj. w okresie od 16 stycznia 2014 r. do 30 czerwca 2018 r., poprzez ich niezastosowanie, pomimo ustalenia przez sąd wydania w sprawie ostatecznych decyzji administracyjnych wojewody - zezwoleń na pobyt czasowy i prace cudzoziemców w RP, i wydanie wyroku z pominięciem wpływu tych decyzji na wyrok sądu II instancji w niniejszej sprawie, a więc przyjęcie, że ostateczna decyzja

administracyjna wojewody - zezwolenie na pobyt czasowy i pracę cudzoziemca na terytorium RP, określająca w swej treści rodzaj umowy, którą podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi powinien zawrzeć z cudzoziemcem w celu jego legalnego zatrudnienia w RP, wydana po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego obejmującego m.in. test rynku pracy, stanowisko lub rodzaj wykonywanej pracy, podstawę prawną wykonywania pracy i zakres podstawowych obowiązków cudzoziemca, a więc wydana po badaniu warunków pracy, na jakich cudzoziemiec ma być zatrudniony, i której uzyskanie jest obowiązkowe w celu legalnego zatrudnienia cudzoziemca w RP, nie jest wiążąca dla sądu w niniejszej sprawie i nie ogranicza kognicji sądu w zakresie badania oraz kwalifikacji prawnej umowy zawieranej z cudzoziemcem jako podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemca w RP, podczas gdy sąd jest związany tymi decyzjami i nie może orzekać w zakresie przekazanym przez ustawę do kompetencji wojewody, co doprowadziło do naruszenia zasady związania sądu cywilnego ostateczną decyzją administracyjną, zasady rozdziału drogi sądowej i administracyjnej oraz zasady trwałości decyzji administracyjnych, a w konsekwencji do wydania orzeczenia sądu sprzecznego z pozostającymi w obrocie ostatecznymi decyzjami wojewodów, jak również do sprzeczności sytuacji prawnej skarżącej i cudzoziemców, w której podporządkowanie się decyzji administracyjnej wojewody narusza orzeczenie sądu i odwrotnie, a więc powoduje dla skarżącej prawną niemożność spełnienia równocześnie obowiązków wynikających z tych decyzji i skarżonego orzeczenia, co jest sprzeczne z ideą państwa prawa, podczas gdy zastosowanie tych przepisów zapewniłoby zgodność wyroku sądu z ostatecznymi decyzjami administracyjnymi wojewody, a w konsekwencji stabilność i spójność prawa oraz jednoznaczność i stabilność sytuacji prawnej skarżącej;

d) art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 38 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a) i c) oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2, 4 i 11, art. 41 ust. 1 i ust. 3 pkt 1, 2, 4, i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej: u.s.u.s.) oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e, art. 69 ust. 1, art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (dalej: u.ś.o.z.) oraz art. 750 k.c. w związku z artykułami wskazanymi w pkt f.

poniżej poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że w/w przepisy u.s.u.s oraz u.ś.o.z. stanowią wystarczającą podstawę prawną do wydania decyzji przez organ rentowy odmiennie kwalifikującą umowę zawartą pomiędzy podmiotem powierzającym wykonywanie pracy cudzoziemcowi (skarżącą) i cudzoziemcem, podczas gdy przepisy te jako przepisy kompetencyjne organu rentowego mają charakter zbyt ogólny, by można było wywieść z nich kompetencję dla organu rentowego do ingerowania w treść zawartej umowy pomiędzy skarżącą i cudzoziemcem i jej kwalifikacji, jak również nie zawierają podstawy prawnej działania organu rentowego w zakresie kodeksu cywilnego, co doprowadziło do wydania wyroku z naruszeniem konstytucyjnych zasad: państwa prawa i wywodzonej z niej zasady dostatecznej określoności prawa oraz zasady przyzwoitej legislacji (art. 2 Konstytucji RP), zasady legalności (art. 7 Konstytucji RP) oraz katalogu źródeł prawa (art. 87 w zw. z art. 8 Konstytucji RP) i w konsekwencji do wydania orzeczenia sprzecznego z prawem oraz z istniejącymi w obrocie ostatecznymi decyzjami administracyjnymi wojewodów;

e) art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 38 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2, 4 i 11, art. 41 ust. 1 i ust. 3 pkt 1, 2, 4, i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej: u.s.u.s.) oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e, art. 69 ust. 1, art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (dalej: u.ś.o.z.) w związku z artykułami wskazanymi w pkt a-c powyżej, poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że wydane przez właściwych wojewodów ostateczne decyzje administracyjne - zezwolenia na pracę, przedłużenie zezwoleń na pracę, zezwolenia na pobyt czasowy i pracę - określające wprost jako podstawę zatrudnienia cudzoziemców w Polsce umowy o dzieło (skutkujące brakiem podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym), pozostają bez wpływu na zakres kognicji organu rentowego i sądu w odniesieniu do dopuszczalności badania i odmiennej kwalifikacji umów stanowiących podstawę zatrudnienia cudzoziemców w RP w niniejszej sprawie, podczas gdy: badanie podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemca (umowy) zostało przekazane do organu administracji na gruncie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawy o

cudzoziemcach, zaś wydana przez wojewodę ostateczna decyzja administracyjna konstytuuje nowy stan prawny, określający obowiązek zawarcia konkretnego rodzaju umowy z cudzoziemcem, którego wzruszenie jest możliwe tylko w trybie administracyjnym, decyzje wojewodów zostały wydane po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego i są ostateczne, wywołują dla skarżącej i cudzoziemców konieczność podporządkowania się im, a dla organów władzy publicznej poszanowanie tych decyzji, i w tym zakresie wyłączają kognicję organu rentowego i sądu, a w konsekwencji do wydania orzeczenia sądu pozostającego w sprzeczności z decyzjami administracyjnymi wojewodów, a przez to do sprzeczności sytuacji prawnej skarżącej i cudzoziemców, w której podporządkowanie się decyzjom administracyjnym powoduje naruszenie skarżonego wyroku i odwrotnie, co jest niedopuszczalne w państwie prawa;

f) art. 2 Konstytucji RP (zasady państwa prawa), art. 7 Konstytucji RP (zasada działania organów państwa na podstawie i w granicach prawa), art. 10 Konstytucji RP (zasady podziału władz) w zw. z artykułami w skazanych w pkt a. - e. powyżej poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, że pomimo istnienia w obrocie prawnym ostatecznych decyzji administracyjnych - zezwoleń wojewodów, do których kompetencji zostało przekazane badanie i określenie podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemców w RP, sąd ma pełną kognicję w zakresie badania i przekwalifikowania umów zawartych z cudzoziemcami w postępowaniu o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym cudzoziemców oraz o ustalenie podstawy wymiaru składek, co doprowadziło do niedopuszczalnego wkroczenia przez sąd w kompetencje organu administracji, a w konsekwencji do wydania orzeczenia sądu niezgodnego z decyzjami administracyjnymi wojewodów i stworzenia sytuacji, w której zastosowanie się do decyzji administracyjnej wojewody przez jej adresata powoduje naruszenie orzeczenia sądowego i odwrotnie, a więc powoduje dla skarżącej prawną niemożność spełnienia równocześnie obowiązków wynikających z tych decyzji administracyjnych i skarżonego orzeczenia;

g) art. 16 § 1, 2 i 3 k.p.a. poprzez jego niezastosowanie i pominięcie zasady trwałości decyzji administracyjnych - ostatecznych zezwoleń wojewodów na pracę, przedłużenie tych zezwoleń oraz zezwoleń na pobyt czasowy i pracę, które wprost określają jako podstawę legalnego zatrudnienia cudzoziemca w RP umowę

o dzieło, zaś same zezwolenia zostały wydane po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego również w zakresie umowy jako podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemca w RP, i przyjęciu braku związania sądu cywilnego tymi decyzjami w zakresie badania zawieranej z cudzoziemcem umowy, co skutkowało naruszeniem rozdziału drogi sądowej i administracyjnej i wydaniem orzeczenia w zakresie przekazanym do orzekania organom administracji, a więc niedopuszczalnego prawnie, podczas gdy sąd jest związany ostatecznymi decyzjami administracyjnymi wojewodów i w zakresie przekazanym do kompetencji wojewodów nie może orzekać;

2) naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

a) art. 2 § 3 k.p.c. (zasady związania sądu cywilnego ostateczną decyzją administracyjną, rozdziału drogi administracyjnej i drogi sądowej) w zw. z art. 16 § 1, 2 i 3 k.p.a. (zasada trwałości ostatecznych decyzji administracyjnych), art. 2 Konstytucji RP (zasady państwa prawa), art. 10 Konstytucji RP (zasady podziału władz) oraz art. 7 Konstytucji RP (zasady działania organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa) poprzez zbadanie merytoryczne oraz przekwalifikowanie umów zawartych pomiędzy skarżącą i cudzoziemcami (z umów o dzieło na umowy o świadczeniu usług, a następnie objęcie cudzoziemców obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi i ustaleniem wymiaru składek), z pominięciem ostatecznych decyzji administracyjnych wojewodów, tj. zezwoleń na pracę, przedłużeń zezwoleń na pracę oraz zezwoleń na pobyt czasowy i pracę wydanych dla poszczególnych cudzoziemców oraz z pominięciem trybu postępowania administracyjnego ewentualnego wzruszenia tych decyzji, co doprowadziło do niedopuszczalnego dualizmu prawnego poprzez wydanie orzeczenia sądu niezgodnego z decyzjami administracyjnymi wojewodów i stworzenia sytuacji, w której zastosowanie się do decyzji administracyjnej wojewody przez jej adresata powoduje naruszenie orzeczenia sądowego i odwrotnie, a więc powoduje dla skarżącej prawną niemożność spełnienia równocześnie obowiązków wynikających z tych decyzji administracyjnych i skarżonego orzeczenia, podczas gdy zastosowanie powyższych zasad doprowadziłoby do uwzględnienia odwołań skarżącej;

b) art. 16 § 1, 2 i 3 k.p.a. poprzez pominięcie zasady trwałości decyzji administracyjnych - ostatecznych zezwoleń wojewodów na pracę, przedłużenie tych zezwoleń oraz zezwoleń na pobyt czasowy i pracę, które wprost określają jako podstawę legalnego zatrudnienia cudzoziemca w RP umowę o dzieło, zaś same zezwolenia zostały wydane po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego również w zakresie umowy jako podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemca w RP i przyjęciu pełnej kognicji sądu cywilnego w zakresie badania zawieranej z cudzoziemcem umowy, a w konsekwencji przekwalifikowania jej na umowę o świadczenie usług i objęcie cudzoziemców obowiązkiem ubezpieczeń społecznych wraz z ustaleniem wymiaru składek, co skutkowało naruszeniem rozdziału drogi sądowej i administracyjnej i wydaniem orzeczenia w zakresie przekazanym do orzekania organom administracji, a więc niedopuszczalnego prawnie, podczas gdy zastosowanie powyższej zasady doprowadziłoby do uwzględnienia odwołań skarżącej;

c) naruszenie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, mimo że ostateczne zezwolenia wojewodów (zezwoleń na pracę, przedłużenie zezwoleń na pracę, zezwoleń na pobyt czasowy i pracę) stanowią akty niezbędne zatrudnienia cudzoziemców w RP i do kompetencji wojewodów zostało przekazane badanie i określenie podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemca w RP, której rezultatem jest wskazanie konkretnego rodzaju umowy - umowy o dzieło jako jedynej podstawy prawnej zatrudnienia cudzoziemców w sprawie, podczas gdy odmienne orzeczenie w tym zakresie przez sąd powinno być poprzedzone odpowiednim postępowaniem administracyjnym wzruszającym ostateczne decyzje wojewodów, które doprowadziłoby do wydania orzeczenia uwzględniającego odwołania skarżącej, zapewniającego spójność i jednoznaczność sytuacji prawnej skarżącej i cudzoziemców, a w konsekwencji zgodnego z zasadą państwa prawa;

d) art. 378 § 1 k.p.c., art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. oraz 327¹ § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na niewzięciu pod uwagę i nierozpoznanie części zarzutów apelacji skarżącej, w tym m.in. naruszenia art. 16 k.p.a., art. 8 § 1 k.p.a., art. 189 k.p.c. w zw. z art. 88c i art. 88k ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, art. 177 Konstytucji RP w zw. z art. 184 Konstytucji RP, art. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 8 ust. 2 i art. 32 Konstytucji RP, oraz art. 6 ust. 4

ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jak również art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 38 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2, 4 i 11, art. 41 ust. 1 ust. 3 pkt 1, 2, 4 i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e, art. 69 ust. 1, art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz art. 750 k.c., jak również art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, art. 123 u.s.u.s. w zw. z art. 77 § 1 k.p.a., a nadto zarzutu dotyczącego zbyt ogólnego charakteru norm kompetencyjnych organu rentowego wskazanych jako podstawa wydania decyzji organu rentowego i w konsekwencji wydanie orzeczenia, które nie zawiera należytego ustosunkowania się do granic zaskarżenia wyroku i tym samym podstawy rozstrzygnięcia, w szczególności sąd II instancji (podobnie jak sąd I instancji) nie wyjaśnił, na podstawie których przepisów prawa sąd oraz organ rentowy posiadają kompetencje do zmiany kwalifikacji prawnej zawartych przez skarżącą umów z cudzoziemcami, ani nie wskazał przebiegu granicy pomiędzy drogą sądową i drogą administracyjną w sprawie, jak również nie wskazał, czy zastosował się do zasady związania sądów ostatecznymi decyzjami administracyjnymi i w jakim zakresie, a jeśli się nie zastosował, to dlaczego, co doprowadziło do uniemożliwienia oceny zasadności podnoszonych w tym zakresie zarzutów i do wydania orzeczenia sądu, które nie poddaje się kontroli jurysdykcyjnej, gdy tymczasem rozważenie wszystkich zarzutów i argumentów skarżącej doprowadziłoby do wydania orzeczenia uwzględniającego odwołania skarżącej, zapewniającego spójność i jednoznaczność sytuacji prawnej skarżącej i cudzoziemców, a w konsekwencji zgodnego z zasadą państwa prawa.

Skarżący zaskarżonemu wyrokowi zarzucił także nieważność postępowania w zakresie, w jakim sąd dokonał wezwania cudzoziemców do zajęcia stanowiska w sprawie poprzestając na przesłaniu im wezwania jedynie w języku polskim, który jest im nieznany, na adres, pod którym nie przebywali, co uniemożliwiło im podjęcie obrony swych praw w postępowaniu (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

W związku z zawartymi w skardze kasacyjnej zarzutami, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi

Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 października 2019 r. sygn. akt: XIVU 638/18, oraz orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uwzględnienie w całości odwołań skarżącej, jak również zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów procesu za I i II instancję oraz kosztów postępowania kasacyjnego, rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna w niniejszej sprawie podlegała oddaleniu, bowiem zawarte w niej zarzuty nie znalazły potwierdzenia.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozagę nieważność postępowania.

Zarzuty sformułowane przez stronę skarżącą, zarówno naruszenia prawa materialnego jak i – w zdecydowanej większości – prawa procesowego, sprowadzają się w zasadzie do próby wykazania, iż wydane w sprawie ostateczne decyzje administracyjne wojewody - zezwolenia na pracę cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej - określające w swej treści rodzaj umowy, którą podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi powinien zawrzeć z cudzoziemcem w celu jego legalnego zatrudnienia w Polsce, są wiążące zarówno dla innych organów administracyjnych jak i dla sądów powszechnych oraz że organ rentowy nie posiada kompetencji ustawowych do dokonywania zmiany kwalifikacji prawnej zawartych przez skarżącą umów z cudzoziemcami. Tak przedstawione stanowisko przez stronę skarżącą jest błędne i to z kilku powodów. Po pierwsze, czym innym jest postępowanie administracyjne prowadzone w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 690 ze zm.), znajdujące zastosowanie m. in. do cudzoziemców zamierzających wykonywać lub wykonujących pracę na terytorium RP, a czym innym postępowanie prowadzone przez Zakład Ubezpieczeń

Spółecznych – zmierzające do ustalenia ewentualnego podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz o ustalenie podstawy wymiaru składek (na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.)). To drugie postępowanie, wbrew twierdzeniom skarżącej w żadnym razie nie podważa i nie kwestionuje ostatecznych decyzji wojewody w przedmiocie udzielenia pozwolenia na pracę. Kontroluje jedynie, czy zgodnie ze złożoną deklaracją, pomiędzy cudzoziemcem a podmiotem zlecającym pracę faktycznie wykonywana była umowa o dzieło, czy może inna umowa, której wykonywanie rodzi za sobą konieczność zapłaty składek ubezpieczeniowych. Po drugie, organ rentowy prowadząc kontrolę i wydając w jej efekcie decyzje nie mógł być związany decyzjami dotyczącymi wydanych dla zainteresowanych pozwoleń na pracę. Jak słusznie na to zwrócił uwagę Sąd II instancji, pozwolenia te zostały bowiem wydane w oparciu o złożone wnioski, z których wynikała chęć zatrudnienia cudzoziemców na podstawie umowy o dzieło, a wojewoda wydając decyzje nie badał, czy wykonywana umowa o dzieło będzie rzeczywiście miała taki charakter. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie rozstrzygał natomiast tego, czy ubezpieczeni powinni otrzymać zezwolenie na pracę w Polsce, lecz oceniał jedynie charakter zawartych umów cywilnoprawnych. Każde z tych postępowań dotyczyło innej materii. Natomiast wydanie decyzji przez organ rentowy może mieć wpływ na działania organu administracyjnego (wojewody) – skoro warunki określone w pozwoleniu na pracy nie były realizowane w prawidłowy sposób. I po trzecie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do przeprowadzania kontroli oraz do ustalania rzeczywistego charakteru zawartych umów cywilnoprawnych i istniejącego w związku z tym tytułu ubezpieczenia.

Należy podkreślić, że z umową o dzieło nie mamy do czynienia w każdym przypadku, kiedy występuje rezultat usługi. Rezultat umowy nie jest zarezerwowany tylko dla umowy o dzieło (art. 627 k.c.). Określone dzieło, jako efekt pracy, może być też wynikiem starannej pracy zleceniobiorcy. Umowa o dzieło to umowa o określony rezultat, jednak nie każdy rezultat jest wynikiem umowy o dzieło. Twierdzenie jakoby przedmiotem spornej umowy było określone dzieło, a nie czynności składające się na to dzieło, nie wystarcza do stwierdzenia naruszenia prawa materialnego. Sądy orzekające w sprawie mogły uznać, że szereg czynności

składających się na całość umówionego przedmiotu świadczenia nie składa się na umowę o dzieło, bowiem nie decyduje umówiony rezultat, lecz wykonywane czynności i kwalifikacja przedmiotu zobowiązania jako umowy o świadczenie usług (tak postanowienie Sądu Najwyższego z 31 sierpnia 2022 r., II USK 540/21, Legalis nr 2740502).

Jeżeli natomiast chodzi o decyzje organu rentowego, to muszą być one zgodne z prawem. Rola Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest przy tym inna niż organu administracyjnego, gdyż nie chodzi tutaj o typowe sprawy administracyjne. Funkcja organu rentowego jest w dużym stopniu odrębna i samodzielna. Potwierdza to sądowe postępowanie odwoławcze, bo gdy organ rentowy wydaje kolejną decyzję ze względu na wadliwość materialnoprawną poprzedniej decyzji, to ubezpieczonemu przysługuje prawo kontroli tej decyzji w sądowym postępowaniu odwoławczym. Sprawa wówczas staje się sprawą cywilną (art. 1 k.p.c.) organ rentowy staje się stroną pozwaną. Sprawa podlega rozstrzygnięciu wedle reguł procesowych wynikających z Kodeksu postępowania cywilnego. Zasadność odwołania ocenia się natomiast na podstawie przepisów prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych, spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania, z wyjątkiem takich wad, które decyzję tę dyskwalifikują, w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego. Decyzja organu rentowego nie ma powagi rzeczy osądzonej i w związku z tym nie można skutecznie powoływać się na prawo do świadczeń ustalone błędną decyzją organu rentowego, jeżeli nie zostały spełnione warunki, od których uzależnione jest nabycie tego prawa i która po ujawnieniu błędu została z urzędu zmieniona.

Natomiast zakres kontroli przeprowadzanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych może obejmować wykonywanie przez płatników składek, ubezpieczonych i inne podmioty wszelkich obowiązków związanych z ubezpieczeniami społecznymi. Przedmiotem kontroli mogą być także inne zdarzenia, co do których istnieje podejrzenie, że podejmowane są w celu obejścia przepisów prawa. Ponieważ na podstawie samego zgłoszenia do ubezpieczenia nie można stwierdzić, czy osoba zgłoszona do ubezpieczeń społecznych posiada tytuł do objęcia jej tymi ubezpieczeniami, ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych

przyznaje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych prawo do kontroli płatników składek. Tę kwestię rozstrzygnął Sąd Najwyższy w wyroku z 28 stycznia 2021 r., I USKP 4/21 (Legalis nr 2528914). Sąd Najwyższy przyjął, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych mógł oceniać ważność umów prawa cywilnego (umów o świadczenie usług) oraz ważność zawartej umowy o pracę. Odmówienie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych możliwości prowadzenia kontroli i dokonywania ocen zgodności z prawem, ważności i skuteczności umów prawa cywilnego oraz prawa pracy, a tym samym związanie organu rentowego skutkami prawnymi tych umów, prowadziłoby do sytuacji, w której Zakład nie mógłby kwestionować ważności i skuteczności czynności prawnych, nawet oczywiście niezgodnych z prawem, mających na celu obejście przepisów prawa ubezpieczeń społecznych i tym samym naruszających zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych. Obowiązki kontrolne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynikają bezpośrednio z art. 86 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Określony w art. 86 ust. 2 ustawy systemowej zakres kontroli nie jest przy tym ograniczony do ściśle określonych czynności. Świadczy o tym zwrot, że „kontrola może obejmować w szczególności”. Oznacza to, że zakres kontroli może objąć wykonywanie przez płatników składek, ubezpieczonych i inne podmioty wszelkich obowiązków związanych z ubezpieczeniami społecznymi. W uchwale z 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05 (OSNP 2005 nr 21, poz. 338), Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 86 ust. 2 ustawy systemowej upoważnia Zakład Ubezpieczeń Społecznych do kontroli wykonywania zadań i obowiązków w zakresie ubezpieczeń przez płatników składek. Kontrola ta obejmuje między innymi zgłoszenie do ubezpieczenia oraz prawidłowość i rzetelność obliczenia, potrącenia i płacenia składki. Oznacza to przyznanie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych kompetencji do badania zarówno tytułu zawarcia umowy o pracę, jak i ważności jej poszczególnych postanowień i – w ramach obowiązującej go procedury – zakwestionowania tych postanowień umowy o pracę w zakresie wynagrodzenia, które pozostają w kolizji z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa.

Organ rentowy może kwestionować ważność czynności prawnych (w całości lub w części) także wtedy, gdy samo dokonanie czynności prawnych lub ich treść

mogą być uznane za nieważne w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych (ze skutkiem dla podlegania ubezpieczeniom społecznym). Podstawą stwierdzenia nieważności czynności prawnej może być próba obejścia prawa (art. 58 § 2 k.c.), polegająca na świadomym osiągnięciu korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu. Może też być przyjęcie nieważności (w całości lub w części) czynności prawnej ze względu na jej pozorność (art. 83 § 1 i 2 k.c.). Zakład Ubezpieczeń Społecznych może więc kwestionować ważność czynności prawnej, stanowiącej podstawę zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych i podstawę wymiaru składek, jeżeli okoliczności sprawy dają podstawę do stwierdzenia, że czynność prawna była sprzeczna z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzała do obejścia prawa (tak m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 2021 r., I USK 43/21, Legalis nr 2580188). Wreszcie Zakład Ubezpieczeń Społecznych może także, bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać, ustalić jej rzeczywisty charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia. Ustalenie przez organ rentowy, że między stronami umowy o dzieło zachodzą stosunki polegające na wykonywaniu za wynagrodzeniem usług odpowiadających umowom nazwanym, zdefiniowanym w art. 734 i 758 k.c. lub właściwych umowom, do których – z mocy art. 750 k.c. - stosuje się przepisy o zleceniu, nakazuje wydanie przez ten organ decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 z zastosowaniem art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 13 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2021 r., I USK 15/21, Legalis nr 2524817; postanowienie Sądu Najwyższego z 10 grudnia 2020 r., III UK 459/19, Legalis nr 2556001; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 listopada 2020 r., I UK 416/19, Legalis nr 2626663).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, nie może być w niniejszej sprawie mowy o naruszeniu przez Sąd Apelacyjny wskazanych w skardze kasacyjnej w obszerny sposób przepisów prawa materialnego i procesowego. Nadto, jeżeli chodzi o podniesione zarzuty naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. oraz 327¹ § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. to należy przypomnieć, iż stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzut naruszenia przepisów postępowania wymaga wykazania – czego strona skarżąca nie uczyniła - istotnego wpływu owego

naruszenia na wynik sprawy. Nie chodzi przy tym o czysto teoretyczną możliwość takiego wpływu lecz o wykazanie, że w okolicznościach danej sprawy ten wpływ był realny. Oznacza to, że wnoszący skargę powinien, przy pomocy zarzutów naruszenia przepisów postępowania, zmierzać do wykazania, że wadliwość procedowania przez sąd drugiej instancji była na tyle istotna, że doprowadziła do błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego, będącego podstawą rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym orzeczeniu. Wynik sprawy, to jej rozstrzygnięcie, które jest oparte na przepisach prawa materialnego, zastosowanych w ramach subsumcji ustalonego w sprawie stanu faktycznego pod właściwy przepis. Inaczej rzecz ujmując, zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie mogą być celem samym w sobie, lecz muszą służyć wykazaniu błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego, który stanowi rzeczywistą podstawę prawną rozstrzygnięcia (tak m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2021 r., I USK 29/21, Legalis nr 2528903).

Odrębnego omówienia wymaga podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut nieważności postępowania w zakresie, w jakim sąd dokonał wezwania uczestników postępowania do zajęcia stanowiska w sprawie, poprzestając na przesłaniu im wezwania jedynie w języku polskim, który jest im nieznany, na adres, pod którym nie przebywali, co uniemożliwiło im podjęcie obrony swych praw w postępowaniu (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Skarżący formułuje ten zarzut w imieniu i na rzecz uczestników postępowania, których nie reprezentował – nie był upoważniony do formułowania w ich imieniu jakichkolwiek zarzutów, a uczestnicy postępowania nie inicjowali postępowania kasacyjnego. A tymczasem sformułowanie tego zarzutu wymaga wskazania takich uchybień procesowych sądu lub strony przeciwnej, które spowodowały, że wnoszący skargę nie mógł brać i nie brał udziału w postępowaniu lub jego istotnej części. Nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., zachodzi wówczas, gdy strona procesu, wbrew swojej woli, zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania i na skutek tego nie brała udziału w postępowaniu sądowym lub jego istotnej części (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2022 r., I CSK 1/22, Legalis nr 2657996; wyrok Sądu Najwyższego z 24 marca 2022 r., II CSKP 279/22, Legalis nr 2761662). Sąd Najwyższy podczas rozpoznawania skargi

kasacyjnej bierze oczywiście pod uwagę z urzędu nieważność postępowania, ale ten procesowy obowiązek, wynikający z art. 398¹³ § 1 k.p.c., dotyczy co do zasady tylko nieważności przed sądem drugiej instancji. Strona skarżąca natomiast wskazuje (jak to wynika z uzasadnienia skargi kasacyjnej), że jej zastrzeżenia w tym zakresie dotyczą przede wszystkim organu rentowego oraz sądu pierwszej instancji. Tymczasem badanie w postępowaniu kasacyjnym zarzutu nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji ma charakter jedynie "pośredni" i jest możliwe, jeżeli skarżący zarzuci sądowi drugiej instancji naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, tyle że takie uchybienie sądu drugiej instancji może być skuteczną podstawą skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdyby mogło mieć – co w niniejszej sprawie nie występuje – istotny wpływ na wynik sprawy. Takiego zarzutu autor skargi kasacyjnej w ogóle nie sformułował (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2022 r., I CSK 1/22, Legalis nr 2657996; Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 14 grudnia 2020 r., I CSK 371/20, Legalis nr 2519744). Na marginesie należy zauważyć, że adresy dla doręczeń korespondencji uczestnikom postępowania zostały wskazane w postępowaniu administracyjnym o wydanie pozwolenia na pracę, a korespondencja do nich kierowana była, jak wynika z akt sprawy, doręczana skutecznie, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego.

Z tych też względów Sąd Najwyższy, w oparciu o przepis art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.